

מסורת הש"ס

(א) [נקמן לח: ג], (ב) [נבמ"א טספ: הנשיא], (ג) [נש לנ]. לט: סה: סו: סח: עה: י]. (ד) [עדות פ"א מ"ה] מ"ק ג: מגילה ב גיטין לו: (ה) [נ"ב ק"א], (ו) שבת ח: ע"ש, (ז) [נ"ל אמר אבימי], (ח) איסורס: יע"ז, (ט) ב"ק עט: ב"ב ס: הוריות ג:, (י) [ע"ג], (י) וכן בכל העמוד היכא דכתוב שמהי והלל צריך לגרוס תלמודי שמהי והלל רש"א, (י) [ע"י חס' לפיל לג: ד"ה ע"א],

תורה אור השלם

- ↑ וְשֵׁם דְּנִיָּאל עַל לְבוֹ אֲשֶׁר לֹא יִתְגַּאל בַּפֶּת בּג דְּהַמְלִךְ וּבִינָן מִשְׁתִּין וּבִקְשָׁה מִשֵּׁר הַסְּרִיסִים אֲשֶׁר לֹא יִתְגַּאל:

^{דניאל א ח}

גליון הש"ס

תוס' ד"ה בשלמא וביי הא דאמר לקמן. [ועי' דף לא ע"ב (ועיי"ש) בתוס' ד"ה א:]

הנהגות הב"ח

(א) תוס' ד"ה בשלמא לדידוי דאמרי זליפתן של וכו' גבי חומץ למוך הנגרסיין כ"ל ותיבות אשר שם נמחק: (ב) בא"ד מישחא שליחא קאמר סתם התלמוד וכו' שלא פשט איסורו ואין רוב וכו' לעמוד בו כשאר:

בשלמא (א) כַּמ־ד ז'ליפתן שַׁל בַּלִּים אסורים בו'. קסבר נותן טעם לפגם מותר לפוס ריהטא משמע שאותם שאסרו קודם ר' יהודה

כגון ‏ס' תלמודי שמהי והלל סוברין נותן טעם לפגם אסור ואמא' ר' יהודה נשיאה וסבר מותר ושמואל סבר כוותיה שהיה מחזיק דברי רבי שמלאי ולקמן נמי פ"ה (דף יט.)[ⓘ] גבי חומץ אשר שם למוך הגריסין פסיק שמואל הכי הלכתא נותן טעם לפגם מותר ולקמן בפירקין (דף לח:) גבי מישחא שליחא (ב)

סתם התלמוד אי משום גיעולי עוזדי כוכבים נותן טעם לפגם הוא ודקדק ר"י היאך באו לחלוק על רבותינו שמהי והלל צדין נותן טעם לפגם להתירו נהי דשמן יכול להיות שמותר מטעם שלא פשט ואין רוב הצבור יכולין לעמוד בשאר דברים האין ס"ל לתנא דמתני' ועוד קשיא אי ס"ל לתנא דמתני' נותן טעם לפגם אסור תקשי * הא

לדאמ' מוזלזי במידי דרצנן: אס' **הס לא דרשו**. אס' ר' יהודה הנשיא לא דרש את המקרא להצין שדניאל גזר עליו וסבר דבי דינא אחרינא גזר עליו משום זליפת כלים ושרייה: **אנן לא דרשינן**. בתמיה: **שמונה עשר דבר**. צ"ש וצ"ה יחד נמנו וגזרו עליהם צפ"ק דשבת (דף יג:). ולקמן[ⓘ] פריך גנותיהן דלורייתא היא: **מאי אסהדוסיא דרב**. דאמר דדניאל גזר עליו כיון דדריה לא קביל מיניה לאו גזרה היא: **נעיר**. משום חתנות: **כל יכונ לצטל צים דין גוירס צ"ד חזירו**. שגזר על דבר המותר ובלבד שיהא גדול ממנו: **רבותינו**. רבי יהודה הנשיא: **לא פשט**. עדיין לא החזיקו רובם באותה הגזירה לנהוג בו איסור: במארה

בג המלך וביין משתיו בשתי משתאות הכתוב מדבר אחד משהה יין ואחד משהה שמן רב סבר על לבו שם ולכל ישראל הורה ושמואל סבר על לבו שם ולכל ישראל לא הורה ושמן דניאל גזר ‏והאמר באלי[ⓘ] אבימי נותאה מושמיה דרב יפיתן ושמןן יינן ובנותיהן כולן משמנה עשר דבר הן וכי תיבא אתא דניאל גזר ולא קיבל ואתו תלמידי דהלל ושמאי וגזור וקיבל א"כ מאי אסהדותיה דרב אלא דניאל גזר עליו בעיר ואתו אינהו וגזור אפילו בשדה ור' יהודה הנשיא היכי מצי למישרא תקנתא דתלמידי שמאי והלל והתנן אין בית דין יכול לבטל דברי בית דין חבירו אלא אם כן גדול הימנו בחכמה ובמנין ועוד רבה בר בר חנה אמר ר' יוחנן בכל יכול לבטל בית דין דברי בית דין חבירו חוץ משמונה עשר דבר שאפילו יבא אליהו ובית דינו אין שומעין לו אמר רב משרשיא מה טעם הואיל ופשט ‏ס' איסורו ברוב ישראל שמן ילא פשט איסורו ברוב ישראל[ⓘ] דאמר רבי שמואל בר אבא אמר רבי יוחנן ישבו רבותינו וברקו על שמן שלא פשט איסורו ברוב ישראל וסמכו רבותינו על דברי רשב"ג ועל דברי רבי אלעזר בר צדוק שהיו אומרים ‏ס' ואין גוזרין גזירה על הצבור[ⓘ] אא"כ רוב צבור יכולין לעמוד בה דאמר רב אדא בר אהבה מאי קרא במארה

גזר על הפת אלא לפתן הוא והואאת המלך הוא ריפוש"א צלע"ז וכן ממקרא מוכיח דכתיב (דניאל ב) ויהי המלצר נושא את פת בגס ונותן להם זרעונים ואין לומר שהיה נוטל פתן והיו אוכלים זרעונים בלא פת: במתני' כתב רשב"ס בשם רש"י דלא גרס רבי דר' יהודה הנשיא צר בריה וצית דינו התיירוהו וחכמי דורו קצעו דבר זה במשנה שסדר רבי זקנו כי הוא היה בנו של ר"ג הנזכר במס' אבות (פ"ב מ"ב) ר"ג בנו של ר' יהודה הנשיא אומר יפה ת"ת כו' ואותו רבי יהודה הנשיא הנזכר כאן הוא ר' יהודה נשיאה ‏ס' שהיה צימי האמוראים אלא בלשון משנה ובצרייתא קורא אותו הנשיא ובלשון אמורא קורא אותו נשיאה ור' יהודה הביא ירושלמי רבי וצית דינו התיירו את השמן בשלהם מקומות רבי יהודה הנשיא ורבותינו התיירו צגיטין ובשמןן ובסנדל ונראה לו שיש שם טעוה סופר דקפריך וליקרו ליה צ"ד שריא שכל צ"ד המתיר ג' דברים נקרא צ"ד שריא ודחי א"ר יודן ברי' ישמעאל צית דינו חלוק עליו צגיטין פירוש ואין זה ממיר ג' דברים ואם הוא היה רצינו הקדוש א"כ היה לו למנות עוד אחרת שהתיר כדאמר בפרק קמא דחולין (דף י:) דהתיר רבי צית שאין דצירושלמי דדמאי נמי איתא לכך נראה לו דגרס התם ר' יהודה הנשיא והוא ר' יהודה נשיאה עוד כתוב שם צירושלמי רב יצחק צר שמואל צר מרתא נחת לגציצין אשכח לר' שמלאי הדרומי יתיב ודריש רבי וצית דינו התיירו את השמן שמואל קבל עליו ואכל רב לא אכל א"ל שמואל לרב אכול או אלא כתיב עלן זקן ממרא א"ל עד דאנא תמן אנא ידע מאן ערער עליה שמלאי הדרומי א"ל אפשר מה דאמר בשם גרמיה לא בשם רבי וצית דינו אטרח עליה ואכל: **וְיַשְׁמֵן דְּנִינְאֵל** גזר עָזִיו. ה"נ ה"מ למפרך איין אלא משום דאשמן קאי נקטיה: **וְרַבִּי יְהוּדָה הַנְּשִׂיאַי הִיבֵי אֲרָיִים לְמַשְׁרֵי תַקְנֵתָא דְּשַׁמְאִי וְהִלָּץ**. פרשצ"ס דפריך צין לרב צין לשמואל דשמואל נמי מודי דמי"ח דבר הֵם: **וְהַתֵּנָן אֵין ב"ד יבֹאֵר בּו'.** תימה בפרק השולח (גיטין לו: ושם ד"ה אלא) גבי פרוצבול דאמר שמואל האי פרוצבול עולבנא דדייני הוא אי איישר חיילי אצטליניה ומסיק אי איישר חיילי יותר מהלל והיכי דמי אי פשטה תקנת פרוצבול אפילו היה גדול אין יכול לצטלו ואם לא פשטה א"כ למה לי איישר חיילי הכי ר' יהודה נשיאה התייר שמן אע"פ שהיה קטן מאותו טעם דלא פשט איסורו וי"ל דהכא נמי מטעם דלא פשט גרידא לא התייר אס לא היה ג"כ טעם דאין רוב הצבור יכולין לעמוד בו מ"מ קשה דדבר תימה הוא היאך לא פשט מאחר שהוא ריוח המלוים לכך נראה דודאי פרוצבול פשט ודקשיא לך אפי' גדול היאך יכול לצטל ודאי צי"ח דבר דוקא אמר בשם יבא אליוה ויאמר אין שומעין וכמו שמפורש צירושלמי הטעם מפני שעמדה להם בנפשותיהם כך דקדק הרצ רבי אלחנן מתוך גירסת הספרים שמנא בספרים ישנים דקאמר האמר רב משרשיא מה טעם כו' משמע שמסם מתחיל התירוך והי"פ דשמעתין ור' יהודה נשיאה היכי אליס למישרי כו' והתנן אין צית דין כו' ועוד אפילו הוא גדול אינו יכול לצטל צי"ח דבר ולא הוצרך לפרש הטעם כי פשוט הוא ומשני האמר רב משרשיא מה טעם לפי שפשט ולפיכך צ"ד גדול נמי אינו יכול לצטל ושמן לא פשט לכך אפי' עמדו בנפשותיהם קטן יכול לצטל וסמכו על דברי רבן שמעון בן גמליאל דאין חזרין כו' ולפיכך הותר אף צצ"ד קטן אצל ודאי שאר דברים אף כי פשטו יכול צ"ד גדול לצטל ולפיכך גבי פרוצבול אמר שמואל דאי איישר חיילי מהלל אצטליניה ואע"פ שפשט והילך הירושלמי דפרק קמא דשבת א"ר זון אמר רב יהודה בשם שמואל ל"ש אלא חוץ ליי"ח דבר אצל צי"ח דבר אפילו גדול אינו מצטל מפני שעמדה להם בנפשותיהם פירוש ממה שנעלו חרב בצית המדרש:

אין מעמידין פרק שני עבודה זרה

לו.

קבו א מיי פט"ו מהל' מאלכות אסורות הלכה כח סמנ לאין קלא טוש"ע י"ד ס' קג סעיף א:

קבו ב מיי פ"ב מהל' ממרים הלכה ב סמנ עשין קזא:

[קבו ג רב אלפס קדושין פ"ד דף רמג]:

ד [מיי שם הלכה יז]:

ה [מיי שם הל' ה]:

רבינו חננאל

ושמואל אמר זליפתן של כלים אסורין. כגון קדידה בת יומא וכיוצא בה אסרתן. אמר ליה שמואל לרב בשלמא לדידי כו' משום דנותן טעם לפגם מותר משום הכי שרייה רבי. אלא לדידך דאמרת דניאל גזר עליו היכי יכול רבי לבטליה. והא אין בית דין יכול לבטל דברי בית דין חבירו אלא אם כן גדול ממנו בחכמה ובמנין. אמר ליה אשלח ליה לרבי אשאל ושאליה איסיף רב אמר [אם] הם לא דרשו אנן לא דרשינן. כתיב וישם דניאל על לבו אשר לא יתגאל בפת בג המלך וביין משתיו בשתי משתאות הכתוב מדבר. יין ושמן רב סבר שם על לבו והורה לכל ישראל. ושמואל סבר שם על לבו לעצמו לאחרים לא הורה: וירושלמי אמר ליה שמואל אביל משחא דארימאי ואי לא כתיבנא עליך זקן ממרא: ומקשינן וסבר רב שמן דניאל גזר עליה והא משמיה דרב אמרו פתן שמנן וינין מו"ח דברי הן. ופריקנן דניאל גזר שיהא אסור בעיר. תלמידי שמאי והלל גזרו ביה איסור אפילו בשדה. ומקשינן אי הכי רבי היכי מצי מבטיל גזירה זו. והאמר ר' יוחנן בכל יכול בית דין לבטל דברי בית דין חבירו אם הוא גדול ממנו בחכמה ובמנין חוץ מי"ח דבר שאפי' יבוא אליהו ובית דינו אין שומעין להם. ופוקרי' להו אמר רב שמעיה מה טעם הואיל פשט איסורן ברוב ישראל שמן לא פשט איסורו ברוב ישראל וכרבי יוחנן ישבו וברקו על השמן ומצאו שלא פשט איסורו ברוב ישראל. ומסכו רבותינו על דברי רשב"ג ועל דברי רבי אלעזר ברי צדוק שהיו אומרים אין גוזרין גזירה על הצבור אלא אם רוב ישראל יכולין לעמוד בה. כדכתיב

^[1]